

PROGRAM PREORIENTACJI ZAWODOWEJ PRZEDSZKOŁA SAMORZĄDOWEGO W MAŁKINI GÓRNEJ

AUTORZY:

Miłosz Bujakowski, Izabela Chmiel, Jolanta Hytkowska- Fąfara, Kinga Łabędzka-Stanecka,
Kinga Sarad-Dec, Danuta Sowiak - **Ośrodek Rozwoju Edukacji**

Program wchodzi w skład zestawu programów nauczania Przedszkola Samorządowego
w Małkini Górnej

Wstęp

W wychowaniu przedszkolnym najwcześniej zaobserwować można działania preorientacyjne, związane z poznawaniem różnych rodzajów pracy zawodowej ludzi. Przedszkole stwarza możliwość poznania i obserwacji ludzi pracujących w różnorodnych zawodach (np. sprzątaczką, kucharką, nauczyciel, pielęgniarką). Odpowiednią i najprostszą metodą do zapoznania się z formą pracy jest, np. wycieczka do kuchni w przedszkolu połączona z obserwacją pracy, oglądaniem narzędzi w danym zawodzie. Można przeprowadzić także krótki wywiad z poszczególnymi pracownikami placówki przedszkolnej w celu poszerzenia wiedzy na dany temat.

Zdobyte doświadczenia i przetworzone wiadomości służą uruchomieniu dalszych działań, które wyrazić można poprzez:

- wypowiedzi w formie słownej (opowieść o tym, co robi dany pracownik na terenie przedszkola, na czym polega jego praca, czy jego zawód jest ważny i użyteczny);
- twórczą i aktywną działalność dziecka obrazującą pracę poznanych pracowników (rysunki, wyroby z plasteliny, wyklejanki itp.);
- zabawy o różnej tematyce, związane z naśladowaniem czynności i pracy w poznanych zawodach.

Przed przystąpieniem do realizacji metod preorientacyjnych ważne jest, by najpierw zorientować się w rozwoju umysłowym i predyspozycjach każdego dziecka oraz poznać jaki zasób słów ono posiada rozpoczynając edukację przedszkolną. Trafną metodą jest częsta rozmowa z najmłodszymi. Zadajemy im pytania i odpowiadamy na ich zapytania, pamiętając o użyciu słowa „zabawa” w odniesieniu do czynności zabawowych. Jeśli dziecko przyswoi wyżej wspomniane pojęcie, można przystąpić do próby wyjaśnienia znacznie trudniejszego słowa, jakim jest „praca”, „zawód”. Na początku okresu przedszkolnego zapoznajemy dzieci jedynie z kilkoma zawodami, związanymi z najprostszymi czynnościami, które dziecko może samo obserwować i wykonywać.

„Jest wiele okazji do tego, by małe dziecko mogło się zetknąć bezpośrednio z pracą ludzi

w swoim najbliższym otoczeniu. Podczas dokonywania zakupów ma możliwość obserwowania pracy sprzedawcy, w czasie wizyty u lekarza styka się z lekarzem i pielęgniarką, na poczcie

z listonoszem, w trakcie jazdy autobusem z kierowcą pociągu z konduktorem [...] Podczas tych obserwacji niezbędna jest pomoc dorosłego opiekuna dziecka. Jego rola polega na rozbudzeniu ciekawości dziecka pracą ludzi dorosłych, wyjaśnieniu mu poszczególnych czynności oraz znaczenia i roli danego zawodu, wprowadzeniu do słownika dziecka nazw zawodów oraz słowa praca”.

Program preorientacji zawodowej dla Przedszkola Samorządowego w Małkini Górnej zawiera:

- I. Podstawy prawne
- II. Założenia ogólne programu
- III. Cel ogólny preorientacji zawodowej
- IV. Treści programowe oraz cele szczegółowe – osiągnięcia dzieci
- V. Warunki i sposoby realizacji programu
- VI. Weryfikacja efektów zajęć – zamiast oceniania
- VII. Ewaluacja programu
- VIII. Słowniczek

I. Podstawy prawne

Prowadzenie działań związanych z preorientacją zawodową w przedszkolu reguluje m.in. ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, w której zapisano, że system oświaty zapewnia przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn.12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego. Szczegółowe regulacje wprowadza rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

II. Założenia ogólne programu

Program preorientacji zawodowej Przedszkola Samorządowego w Małkini Górnej stanowi realizację jednolitej, uwzględniającej etapy rozwojowe uczestników, systemowej koncepcji preorientacji zawodowej, rozumianej jako ogół działań o charakterze wychowawczym, podejmowanych przez nauczycieli i rodziców, ukierunkowanych na zbliżanie dzieci w wieku przedszkolnym do środowiska pracy.

Program preorientacji zawodowej bazuje na kilku teoriach doradczych uwzględniających możliwości psychofizyczne dzieci w wieku przedszkolnym. Głównym

kryterium doboru koncepcji było uwzględnienie etapów rozwojowych dzieci w procesie przygotowania ich do planowania kariery edukacyjno-zawodowej. Za wiodącą przyjęto teorię rozwoju psychospołecznego człowieka autorstwa Erika Eriksona, prezentującą bieg życia człowieka jako sekwencję kolejnych konfliktów. Na etapie wychowania przedszkolnego rozwiązywanie konfliktów przez dzieci związane jest z podejmowaniem działań i ich kontynuacją, nawet pomimo napotykanymi trudnościami. W przypadku negatywnego rozwiązania pojawia się utrata wiary we własne możliwości, spadek zaangażowania zadaniowego i zbyt duże podporządkowanie innym (zależność). Kolejne rekomendowane koncepcje D. Super'a i E. Ginzberga podkreślają, że wybór zawodu nie jest aktem jednorazowej decyzji, lecz procesem progresywnie rozwijającym się, co oznacza ciąg decyzji w życiu człowieka (stąd tak ważne jest włączenie działań o charakterze doradczym już na samym początku edukacji). W wieku przedszkolnym dzieci identyfikują się z głównymi postaciami w rodzinie. Początkowo dominuje na tym etapie fantazja i marzenia ukierunkowane na wybrane, zazwyczaj najbliższe, zawody a w miarę rosnącej partycypacji społecznej i poznawania rzeczywistości wzrasta znaczenie własnych zainteresowań i zdolności.

Efektywne działania na rzecz kształtowania preorientacji zawodowej powinny uwzględniać zróżnicowanie zdolności i zainteresowań dzieci.

Rolą wychowania przedszkolnego jest m.in. zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa. Ten zasób jest kluczowy w formowaniu się preorientacji zawodowej rozumianej nie tylko jako zbiór informacji o zawodach, ale przede wszystkim grupa kluczowych kompetencji, których rozwój jest możliwy pod warunkiem poczucia bezpieczeństwa i zaufania do otoczenia.

Zgodnie z modułową strukturą programu na każdym etapie wychowania przedszkolnego realizowane są cele ze wszystkich czterech wskazanych obszarów:

- 1) *Poznawanie własnych zasobów;*
- 2) *Świat zawodów i rynek pracy;*
- 3) *Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie;*
- 4) *Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych.*

Treści są sukcesywnie pogłębiane/poszerzane w kolejnych latach kształcenia.

III. Cel ogólny preorientacji zawodowej

Celem preorientacji zawodowej jest wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami najbliższymi ich otoczeniu, kształtowanie postawy pracy i motywacji do działania, pobudzanie i rozwijanie zainteresowań dzieci oraz stymulowanie ich pro-zawodowych marzeń.

IV. Treści programowe oraz cele szczegółowe – osiągnięcia dzieci

W programie uwzględniono cztery obszary celów szczegółowych – jednolitych z obszarami wszystkich programów zestawu – które wyznaczają treści programowe orientacji zawodowej.

1. Poznawanie własnych zasobów, m.in.: zainteresowań, zdolności i uzdolnień, mocnych i słabych stron jako potencjalnych obszarów do rozwoju, ograniczeń, kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw), wartości, predyspozycji zawodowych, stanu zdrowia.

2. Świat zawodów i rynek pracy, m.in.: poznawanie zawodów, wyszukiwanie oraz przetwarzanie informacji o zawodach i rynku pracy, umiejętność poruszania się po nim, poszukiwanie i utrzymanie pracy.

3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie, m.in.: znajomość systemu edukacji i innych form uczenia się, wyszukiwanie oraz przetwarzanie informacji o formach i placówkach kształcenia, uczenie się przez całe życie.

4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych, m.in.: planowanie ścieżki edukacyjnej i zawodowej z przygotowaniem do zdobywania doświadczenia zawodowego oraz refleksji nad nim, podejmowanie i zmiany decyzji dotyczących edukacji i pracy, korzystanie z całonocnego poradnictwa kariery.

Cele szczegółowe programu

Kończąc wychowanie przedszkolne i rozpoczynając naukę w szkole, w obszarach:

1. *POZNAWANIE WŁASNYCH ZASOBÓW* – dziecko:

1.1 określa, co lubi robić;

1.2 podaje przykłady różnych zainteresowań;

1.3 określa, co robi dobrze;

1.4 podejmuje działania i opisuje, co z nich wyniknęło dla niego i dla innych.

2. ŚWIAT ZAWODÓW I RYNEK PRACY – dziecko:

2.1 odgrywa różne role zawodowe w zabawie;

2.2 podaje nazwy zawodów wykonywanych przez osoby w jego najbliższym otoczeniu i te, które wzbudziły jego zainteresowanie oraz identyfikuje i opisuje czynności zawodowe wykonywane przez te osoby;

2.3 opisuje różne funkcje pracy wykonywanej przez człowieka na wybranych przykładach;

2.4 wskazuje zawody zaangażowane w powstawanie produktów codziennego użytku oraz w zdarzenia, w których uczestniczy (zakupy, koncert, poczta...);

2.5 wskazuje związki pomiędzy zainteresowaniami, a pracą zawodową na wybranym przez siebie przykładzie;

2.6 podejmuje próby posługiwania się przyborami i narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny;

2.7 opowiada o sobie w grupie rówieśniczej.

3. RYNEK EDUKACYJNY I UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE – dziecko:

3.1 nazywa etapy edukacji (bez konieczności zachowania kolejności chronologicznej);

3.2 nazywa czynności, których lubi się uczyć.

4. PLANOWANIE WŁASNEGO ROZWOJU I PODEJMOWANIE DECYZJI EDUKACYJNO-ZAWODOWYCH – dziecko:

4.1 opowiada, kim chciałoby zostać;

4.2 na miarę swoich możliwości planuje własne działania (lub działania grupy) poprzez wskazanie pojedynczych czynności i zadań niezbędnych do realizacji celu;

4.3 podejmuje próby decydowania w ważnych dla niego sprawach (indywidualnie i w ramach grupy).

Cel ogólny oraz cele szczegółowe programu są spójne z celami kształcenia ogólnego, uwzględniają najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego oraz zadania szkoły i cele wychowania przedszkolnego.

Cel ogólny oraz cele szczegółowe programu preorientacji zawodowej są spójne z celami orientacji zawodowej

V. Warunki i sposoby realizacji programu

Określone w programie cele przewidziane są do realizacji:

- a) podczas zajęć wychowania przedszkolnego (w ramach realizacji podstawy programowej);
- b) podczas działań, które wynikają z rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a które prowadzone są przez nauczycieli i specjalistów;
- c) podczas innych działań związanych z preorientacją zawodową realizowaną w przedszkolu i poza nim (np. spotkania z przedstawicielami różnych zawodów, wycieczki do zakładów pracy, sklepów, czytanie książek i czasopism związanych z pracą zawodową, gry i zabawy dotyczące zawodów, oglądanie filmów przedstawiających zawody i osób je wykonujących).

W realizację programu preorientacji zawodowej powinno zostać włączone otoczenie społeczno-gospodarcze, w szczególności rodzice oraz przedstawiciele zakładów pracy i pracodawców, a także instytucji edukacyjnych oraz instytucji działających na rynku pracy.

Preorientacja zawodowa powinna być ukierunkowana na kształtowanie:

- a) proaktywnych postaw dzieci wobec pracy i edukacji ze zwróceniem uwagi na zasady etyki pracy jako fundamentu aktywności zawodowej;
- b) sprawczości, tj. przekonania, że są podmiotami własnych działań i są zdolni do wprowadzania zmian w swoim bliższym i dalszym otoczeniu;
- c) samodzielności i samoobsługi oraz kształtowanie takich cech jak utrzymanie ładu, doprowadzanie podejmowanych prac do końca i porządkowanie miejsca pracy;
- d) szacunku do pracy innych;
- e) umiejętności współdziałania.

Działania realizowane w ramach preorientacji zawodowej powinny wspierać eliminowanie stereotypów dotyczących ról społecznych i zawodowych.

Preorientacja zawodowa powinna być stałą perspektywą prowadzenia wychowania przedszkolnego w ciągu dnia, w trakcie swobodnych zajęć dzieci w kąciach tematycznych

oraz w czasie zajęć dotyczących poznawania zawodów najbliższych dziecku. W czasie zajęć dzieci powinny poszerzać świadomość dotyczącą świata zawodów z wykorzystaniem prostych zabaw, np. „Kto to zrobił?” (dzieci wspólnie z nauczycielem identyfikują osoby i zawody), „Jedziemy autobusem” (Kto prowadzi? Kto wyprodukował...? Kto posprzątał...?), memo (dopasowywanie atrybutów do zawodów). Wskazuje na to Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad i organizacji udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2017 poz. 1591). 16 |

Do działań z preorientacji zawodowej rekomendujemy metody aktywizujące dobierane z uwzględnieniem m. in.: wieku uczestników, typu zajęć oraz celów, jakie mają być osiągnięte. Wskazane jest wykorzystanie elementów metody projektu pozwalające na samodzielne formułowanie problemów przez dzieci oraz interdyscyplinarne poszukiwanie rozwiązań. Projekt pozwala dostrzec dzieciom związki między różnymi dziedzinami wiedzy, przygotowuje do przyszłego kooperatywnego uczenia się oraz autorskiego tworzenia schematów poznawczych stanowiących fundamenty dla dalszej edukacji.

Efektywność realizacji wyznaczonych celów warunkowana jest pozyskaniem do współpracy rodziców dzieci. Wsparcie ze strony rodziców poprzedzone zaznajomieniem ich

z ideą preorientacji zawodowej wzmacnia działania przedszkola w tym obszarze,

a przede wszystkim utrwała kształtowane postawy oraz samodzielność i poczucie sprawstwa u dzieci. Spotkania z rodzicami służą poszerzaniu świadomości w zakresie zadań

i możliwości rozwojowych ich dzieci (działania prewencyjne w zakresie zbyt intensywnej i zbyt szerokiej stymulacji, orientacji na samych efektach działań, a nie przyjemności z nich płynącej). Pozyskanie rodziców do współpracy w obszarze preorientacji zawodowej, gwarantuje możliwość szerszej współpracy ze środowiskiem lokalnym, np. spotkania z przedstawicielami różnych zawodów czy organizacja wycieczek do zakładów pracy.

VI. Weryfikacja efektów zajęć – zamiast oceniania

Założone cele programu powinny podlegać weryfikacji, a więc ocenie, w jakim stopniu zostały one zrealizowane dzięki podjętym działaniom. Może się to odbywać poprzez:

- pytania ewaluacyjne do dzieci (dotyczące zrozumienia przekazywanych treści, potrzeby kontynuowania/poszerzenia tematu, atrakcyjności zajęć);

- autorefleksję i samoocenę uczestników (swobodne wypowiedzi na zakończenie zajęć z wykorzystaniem głównie skojarzeń i myślenia analogicznego);
- analizę prac dzieci, wykonanych w ramach działań z zakresu preorientacji zawodowej.

Pod koniec wieku przedszkolnego dzieci powinny znać już kilkanaście zawodów z różnych dziedzin gospodarki, nadal jednak powinny być one związane z pracami ręcznymi. Powinno się wprowadzić także niezbędne pojęcie, jakim jest „wykształcenie”

VII. Ewaluacja programu

Rolą ewaluacji programu jest analiza jego skuteczności, tzn. określenie, w jakim stopniu realizacja tego programu przyczynia się do osiągnięcia założonych w nim celów. Ewaluacja prowadzona jest w sposób ciągły poprzez okresowe spotkania osób realizujących program preorientacji zawodowej w przedszkolu, które posłużą omówieniu skuteczności podejmowanych działań.

Proponujemy zastosowanie do ewaluacji technik:

- analiza dokumentacji (dzienniki – tematy zajęć),
- analiza wytworów dzieci,

VIII. Słowniczek

ZAWÓD- zbiór zadań (zespół czynności) wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych stale lub z niewielkimi zmianami przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kompetencji (wiedzy i umiejętności), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło dochodów.

ZAINTERESOWANIA- zjawisko polegające na stałym i częstym ukierunkowaniu uwagi (mimowolnej i świadomej) jednostki na określone kategorie obiektów, czynności, stanów lub sytuacji.

Zainteresowanie związane jest ze skłonnością (postawa) do pogłębionego poznawania danego obiektu (dziedziny), jako postawa uwzględnia zarówno wymiar: wiedzy, emocji (obiekt zainteresowania wzbudza pozytywny afekt), jak i zachowania (aktywności związane z zainteresowaniami). Wymiary zainteresowań: treść, zakres (szeroki – wąski w obszarze konkretnej dziedziny lub też jednostronny– wielostronny, tj. jedna dziedzina – wiele dziedzin), siła, trwałość.

KOMPETENCJE KLUCZOWE- na szczeblu Unii Europejskiej określono osiem kompetencji kluczowych, które stanowią połączenie wiedzy, umiejętności i postaw uważanych za niezbędne dla potrzeb samorealizacji i rozwoju osobistego, aktywnego obywatelstwa,

integracji społecznej oraz zatrudnienia. Należą do nich:

- 1) porozumiewanie się w języku ojczystym;
- 2) porozumiewanie się w językach obcych;
- 3) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
- 4) kompetencje informatyczne;
- 5) umiejętność uczenia się;
- 6) kompetencje społeczne i obywatelskie;
- 7) inicjatywność i przedsiębiorczość;
- 8) świadomość i ekspresja kulturalna.

**Harmonogram zadań Preorientacji Zawodowej w Przedszkolu Samorządowym w
Malkini Górnej**

l.p	Zadanie	Termin realizacji	Osoby odpowiedzialne
1	Czytanie książeczek i czasopism o zawodach	W ciągu roku	Wychowawcy grup
2	Wyświetlanie filmów o zawodach i osobach je wykonujących	W ciągu roku	Wychowawcy grup
3	Zabawy związane z wykonywaniem różnych zawodów	W ciągu roku	Wychowawcy grup
4	Wykonywanie prac plastycznych związanej z zawodami	W ciągu roku	Wychowawcy grup
5	Pogadanki na temat różnych zawodów i osób je wykonywujących Spotkania z przedstawicielami niektórych zawodów	W ciągu roku	Wychowawcy grup

Na podstawie projektu *Efektywne doradztwo edukacyjno-zawodowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych*, opracowały: mgr Maria Janiszewska i mgr Monika Młynarczyk